

KISA KLASİKLER / 47

ANTON ÇEHOV
Kara Keşiş

ÇEVİRTİ: MEHMET ÖZGÜL

can
klasik

ANTON ÇEHOV
KARA KEŞİŞ

Can Klasik

Kara Keşif, Anton Çehov

Rusça aslından çeviren: Mehmet Özgül

Чёрный монах

İlk baskı: Артист, 1894

Bu çeviride kaynak alınan basım: Toplu eserler, 12 cilt, Pravda, 1985

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ekim 2021, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 5 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Esra Özdoğan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Selin Türkü Birden

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-5402-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750754029

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ANTON ÇEHOV KARA KEŞİŞ

ÖYKÜ

Rusça aslından çeviren

Mehmet Özgül

♥can

Anton Çehov'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Sıra Dışı Bir Adam ve Dięer Öyküler, 2005

Doktor Çehov'dan Öyküler, 2018

Sayfiyede, 2010

Öylesine Bir Hikâye, 2019

Altıncı Koğuş, 2019

ANTON ÇEHOV, 1860'da, Taganrog'da, küçük bir taşra bakkalının ođlu olarak dünyaya geldi. Ortaöğreniminden sonra liseyi kentte okudu. Yunan ve Latin klasiklerini temel alan bir öğrenim gördü. 1879'da Moskova Tıp Fakültesi'ne girdi. 1884'te çeşitli hastanelerde görev almaya başladı ve *Bukalemun* başlıklı ilk öykü kitabı aynı yıl yayımlandı. Bu dönemde kısa oyunlar da yazdı ve *İvanov* (1887) adlı oyunuyla dram tekniğı alanında Rus tiyatrosuna büyük yenilikler getirdi. "Alacakaranlık" adlı öykü kitabıyla Puşkin Ödülü'nü kazandı. *Bozkır* (1888) adlı uzun öyküsüyle büyük bir yazar olarak tanındı ve öykünün, Rusya'da yazınsal bir tür olarak yerleşmesini sağladı. Hastalığına rağmen, *Dučetka* (1899), *Küçük Köpekli Kadın* (1899) gibi ünlü yapıtlarını bu dönemde kaleme aldı. *Vanya Dayı* (1897), *Üç Kız Kardeş* (1900), *Vişne Bahçesi* (1903) gibi büyük oyunlarını hayatının son yıllarında yarattı. 1904 yılında, eşi ve ünlü tiyatro oyuncusu Olga Knipper'le gittiğı Badenweiler'da ölen Çehov, çarlık dönemindeki siyasi çıkmazları, basit insan yaşantılarını büyüteç altına almaktaki ustalığı, Tolstoy'u hayran bırakan yalın ve ölçülü biçemi, gelenekselliğı aşan anlatım biçimiyle dünya edebiyatının ustaları arasına katıldı.

MEHMET ÖZGÜL, 1936'da Nevşehir'de doğdu. İlk ve ortaokulu Avanos'ta, liseyi Kuleli Askerî Lisesi'nde bitirdi. Rusça öğrenimine lisede başladı. 1959'da, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1979'a kadar, çeşit-

li askerî okullarda Rusça öğretmenliği yaptı ve yaz aylarında Rus yazarlardan çeviriler yaptı. Emekli olduktan sonra bütünüyle yazınsal çeviriye yöneldi. Tolstoy, Gorki, Gogol, Dostoyevski, Çehov, Ehrenburg, Aytmatov, Simonov, Yevtuşenko gibi, Rus edebiyatının önde gelen yazarlarının yapıtlarını dilimize kazandırdı. İstanbul'da yaşıyor.

KARA KEŞİŞ

I

Üniversitede yüksek lisansını bitirmiş Andrey Vasilyiç Kovrin sürekli çalışmaktan yorgun düşmüş, sınırları iyice yıpranmıştı. Gidip bir doktorla konuşmanın tam zamanıydı. Ancak o böyle yapmadı, yakın arkadaşı bir doktorla birkaç kadeh içtikleri bir gün laf arasında konuyu açtı; beriki de ona köye gidip bütün baharı, hatta yazı orada geçirmesini salık verdi. Kovrin tam o sırada uzun bir mektup aldı. Mektubu gönderen Tanya Pesotskaya, Kovrin'den kendi köyleri Borisovka'ya gelmesini, bütün yaz onlarla birlikte kalmasını istiyordu. Eh, bu durumda değerli yakınlarının yanında tatil yapmak Kovrin için kaçınılmaz oldu.

Aylardan nisandı. Kovrin önce kendi köyü Kovrinka'ya uğrayıp herkesten uzak üç hafta geçirdi. Havaların iyi olduğu bir gün arabaya atladığı gibi eski vasisi, onu yetiştirip eğiten Pesotski'lerin köyüne yollandı. Baba Pesotski, Rusya'nın ünlü meyve yetiştiricilerinden biriydi. Kovrin'in kendi köyü Kovrinka ile Pesotski'lerin yaşadığı Borisovka'nın arası yaklaşık dört yüz kilometreydi; yağmurların köy yollarını iyice yumuşatması, üstelik arabanın yaylı olması sayesinde yolculuk zevkli geçti.

Pesotski'lerin, önü sütunlarla, aslan heykelleriyle süslü, kocaman bir evi vardı. Girişte Kovrin'i üniformalı bir uşak karşıladı. Eskiliğinden dolayı konağın sıvaları yer yer çatlayıp dökülmüştü. Evi çepeçevre kuşatan İngiliz stili park, kasvetli ve ciddi görünüyordu. Alabildiğine büyük alan, arkaya doğru neredeyse beş kilometre kadar uzadıktan sonra dik bir yamaçla ırmağa iniyordu. Dik yamaçta kökleri, kıllı hayvan pençeleri gibi toprağın üstüne çıkmış iri çam ağaçları vardı. Irmağın ıssız kıyılarında acıklı acıklı ötüşen kızkuşlarını dinlerken insan ister istemez hüznü bir aşk şarkısı söyleme isteği duyardı. Buna karşılık, konağın önündeki avlu ile yandaki otuz dönüm fidanlık ve meyve bahçesinde neşeli bir canlılık, cıvılcıvılcıvı bir hareketlilik sürüp giderdi; hatta kötü havalarda bile... Kovrin, Pesotski'lerin bahçesinde gördüğü güllere, zambaklara, kamelyalara, en beyazından tutun da duman rengi koyuluğunda lalelere kadar böylesine çeşitli ve bol çiçeğe başka hiçbir yerde rastlamamıştı. Baharın ilk günleriydi, çiçeklerin çoğu seralardan çıkarılmamıştı; gene de bahçe yollarında, şuraya buraya serpiştirilmiş çiçek tarhlarında, özellikle çiy damlacıklarının yapraklarda ıslık ıslık parladığı erken saatlerde, insan kendini körpe çiçeklerden oluşmuş bir masal diyarında hissediyordu.

Baba Pesotski'nin "saçmalık" diye nitelediği bahçenin bu çiçeklik ve süsleme bölümü, çocukluğunda Kovrin üzerinde masalsı bir etki bırakırdı. Gerçekten de doğrudu Pesotski'nin söylediği "saçmalık" sözü; çünkü doğayla alay edencesine çok garip süs ağaçları yetiştirmiş, meyve ağaçlarına akla gelmedik tuhaf biçimler vermişti. Anayolun iki yanında sıkça dikilmiş, duvar gibi tıraşlanmış her çeşitten meyve ağacı mı istersiniz, piramit görünümlü armutlar mı, küre biçiminde meşeler, ıhlamlar, dalları şemsiye gibi açılmış elmalar, şamdan ya

da kemer biçimi verilmiş, bazıları soylu ailelerin armalarına benzeyen, hatta baba Pesotski'nin bahçıvanlığa merak sardığı 1862 yılının rakamlarına benzeyen erikler mi?.. Hele güçlü gövdeleriyle palmiye gibi dimdik uzayan öyle biçimli ağaçlar çarpardı ki gözünüze, şöyle yakından bakınca, bunların bizim bahçelerimizdeki çarpuk çurpuk frenküzümü, beктаşıüzümü asmalarının düzgünleri olduklarını görürdünüz.

Kovrin'i en çok şaşırtansa bahçedeki sürekli hareketlilik, neşeli kaynaşmaydı. Sabah erken vakitlerden akşam geç saatlere değin ellerinde çapalar ve süzgeçli kovalarla, el arabalı insanlar ağaçların, fidanların çevresinde, bahçe yollarında, çiçek tarhlarında karınca yorulmazlığıyla koşuşturur dururlardı.

Kovrin konağa geldiğinde saat akşamın onunu bulmuştu. Tanya ile babası Yegor Semyoniç Pesotski gene büyük bir koşturmaca içindeydiler. Gökyüzünün bulutsuzluğu ve termometre sabaha doğru sert bir ayaz çıkacağını gösteriyordu. Bahçıvan İvan Karlıç kente gönderilmişti; bu durumda ağaçların durumunu yakından gözleyecek kimse yoktu. Bu işi ister istemez kendileri yapacaklardı. Akşam yemeğinde sabahleyin ayaz çıkacağı konuşulmuş ve böyle karar verilmişti: Tanya o gece uymayıp gece saat birde bahçeyi dolaşacak, Yegor Semyoniç ise gece üçte, belki daha erken kalkarak aynı işi sürdürecekti.

Kovrin yatmayıp gece yarısına dek Tanya'yla oturdu, sonra birlikte bahçeye çıktılar. Hava epey soğumuştur. Her yerden yanık kokuları geliyordu. Pesotski ailesine yılda birkaç bin ruble gelir sağlayan meyve bahçesi –Yegor Semyoniç buraya ticari bahçe diyordu– koyu bir duman altındaydı. Bahçeye baştan başa yayılıp ağaçları saran bu acı duman, ailenin bu binlerce rublelik gelirini sabah ayazından koruyacaktı. Satranç tahtasındaki da-

malar gibi birbirine dik, düz diziler halinde uzayıp giden ağaçlar, sıra sıra dizilmiş askerlere benziyordu. Her biri aynı boy ve kalınlıktaki ağaçların birbirine benzerliğiyle oluşan bu katı düzen insana hayranlık veriyordu. Kovrin ile Tanya ağaç dizileri arasında bahçeyi boydan boya gözden geçirdiler. Gübre, saman, kuru yaprak... ne bulursa yakılmıştı. Dumanlar içinde, arada bir gölge gibi dolaşan işçilere rastlanıyordu. Ağaçlardan yalnızca vişnelere, erikler, bir de bazı elma türleri çiçek açmıştı; gene de bütün bahçe duman altı olmuştu. Kovrin ancak fidanlığa vardıklarında temiz havada derin derin soluk alabildi.

Omuzlarını silkerek, “Çocukluğumdan beri bu duman bana dokunur, öksürürüm. Dumanın nasıl bir yarar sağladığını bugüne kadar anlamış değilim,” dedi.

Tanya’nın açıklaması şöyle oldu: “Hava açık olduğu zaman duman, bulutların yerine geçer...”

“Peki ama bulut ne işe yapıyor?”

“Kapalı, bulutlu havalarda sabah ayazı çıkmaz da onun için...”

“Ha, şöyle desenize!”

Kovrin gülererek Tanya’nın koluna girdi. Kızın soğuktan üşümüş, ciddi, geniş yüzü, incecik kara kaşları, başını serbestçe çevirmesine engel olan mantosunun kalkık yakası, zayıf, biçimli bedeni, çiyden ıslanmasın diye eteklerini kıvrıdığı giysisi onu çok duygulandırmıştı.

“Aman Tanrım, kocaman kız olmuşsunuz!” dedi. “Sizden son ayrılışımda, yani beş yıl önce küçücük bir çocuktunuz. Upuzun bacaklı, saçlarını taramasını bile beceremeyen, sıska bir kız çocuğu. Kısacık bir entari giyerdiniz, o yüzden ‘balıkçıl’ diye kızdırırdım sizi. Şu zaman denen şey neler yapıyor insana!”

“Dile kolay, beş yıl geçip gitmiş!” dedi Tanya. “O günden beri köprülerin altından çok sular aktı.”

Kovrin’in yüzüne dikkatle baktı, çabuk çabuk, “And-

riyuşa, bana doğruyu söyler misiniz?” dedi. “Bizden tamamen koştunuz, öyle değil mi? Aman Tanrım, benim de sorduğum soruya bakın! Yetişkin bir adamsınız, kendi başınıza sürdürdüğünüz ilginç bir yaşamınız var, önemli birisiniz. Bizlere yabancılaşmanız çok doğal. Gene de Andriyuşa, isterdim ki, bizleri birer yakınınız sayın. Sannırım buna hakkımız var.”

“Öyle sayıyorum zaten.”

“Doğru mu söylüyorsunuz?”

“Ona ne şüphe!”

“Bugün evde birçok fotoğrafınız olduğunu görünce şaşırılmışsınızdır. Babam sizi taparcasına sever. Bazen sizi benden daha çok sevdiği hissine kapılıyorum. Ne kadar gurur duyuyor sizinle, bir bilerseniz! Bir biliminsanı olmanızın yanı sıra, olağanüstü bir kişiliğiniz var, mesleğinizde hayli ilerlediniz, babam başarılarınızda kendinin de payı olduğuna inanıyor; çünkü sizi yetiştiren o. Böyle düşündüğü için karışmıyorum kendisine. Nasıl isterse öyle düşünsün.”

Ortalık aydınlanmaya yüz tutmuştu. Havanın derece derece aydınlandığı ağaçların tepeleri ile öbek öbek dumanların gittikçe daha çok belirginleşmesinden belli oluyordu. Bülbüller ötmeye başlamıştı, uzaklardan bildircin sesleri geliyordu.

“Eh, epeyce dolaştık. Gidelim de yatalım artık. Hem ben uşümeye başladım... Geldiğiniz için teşekkürler, Andriyuşa. Çevrede topu topu birkaç tanıdığımız var, onlar da can sıkıcı insanlar. Böyle olunca bahçe işleriyle uğraşmaktan başka yapacak şey kalmıyor. Bahçenin sulanması, gübrenmesi, toprağın kabartılması, ağaçların ilaçlanması... Bir yandan da bir sürü tarım bilgisi ve yabancı terim öğreniyoruz... Ben geceleri yalnız elma, armut düşleri görmeye başladım. Elbette yararlı şeyler hepsi de, yaptığımız işten hoşlanıyorum, gene de yaşa-

mında bir değişiklik olsun istiyor insan. Anımsıyorum da eskiden tatillerinizi bizde geçirmeye geldiğiniz ya da birkaç günlüğüne uğradığınız zamanlar sanki koltukların ve avizelerin kılıflarını çıkarmışız gibi bir yenilenme olurdu evde. Ben küçücük bir kızdım, ama anlardım.”

Tanya'nın bunları söylerken büyük bir mutluluk duyduğu belliydi, o nedenle konuşması bitmek bilmedi. Genç kız bu havada konuşadursun, Kovrin onlarda geçireceği yaz boyunca bu zayıf, geveze varlığa bağlanabileceğini, ona kapılıp gönül verebileceğini düşünüyordu. Aslında bundan daha doğal bir şey olamazdı. Ansızın aklına gelen bu düşünceyle duygulandı, yüzünde bir gülümsemeyle yanındaki kaygılı ama sevimli genç kıza doğru eğilerek alçak sesle mırıldanmaya başladı:

Onegin, gizlemeyeceğim kimseden,
Çılgınca seviyorum Tatyana'yı...¹

Eve geldiklerinde Yegor Semyonıç ayaktaydı. Kovrin, canı uyumak istemediği için, ev sahibiyle sohbet daldı; bunun üzerine yeniden bahçede dolaşmaya çıktılar. Yegor Semyonıç uzun boylu, geniş omuzlu, iri göbekli bir adamdı. Şişmanlığı yanında bir de nefes darlığı çektiği halde öyle hızlı yürüyordu ki, ona yetişmek kolay olmuyordu. Kızı gibi onun da kaygılı bir yüzü vardı; sanki bir dakika gecikse dünya başına yıkılacakmış gibi her işi bir an önce yapıp bitirmek isterdi.

Adam soluklanmak için durdu.

“İlginç değil mi?” dedi. “Toprak buz gibi soğuk; ama termometreyi sopanın ucuna takıp şöyle üç-dört metre

1. Puşkin'in şiir tarzındaki romanına dayanarak Çaykovski'nin 1877'de bestelediği *Yevgeni Onegin* (1877-1878) operasından. Tanya, romanda Yevgeni'nin sevdiği genç kız. (Y.N.)

yukarıya kaldırınca havanın ısındığını görürsün. Hadi, nedenini açıkla bakalım!”

Kovrin gülmeye başladı.

“Ne yalan söyleyeyim, bilmiyorum.”

“Öyledir, insan her şeyi bilemez. Beynimiz kocamandır ama içine her şeyi sığdıramazsın. Bir de çalıştığın asıl konu felsefe olunca...”

“Evet. Psikoloji dersi veriyorum; genel anlamda felsefeyle ilgileniyorum.”

“Hiç sıkıldığın olmuyor mu?”

“Tam tersine, ben bunun için yaşıyorum.”

Yegor Semyonıç kırılmış favorilerini sıvazladı, dalgın dalgın, “Aman aman, öyle olsun! Senin adına çok mutluyum. Öyle seviniyorum ki!” derken bir an dikkat kesildi, yüzünde tasalı bir ifade belirdi, ardından yana doğru hızlı adımlarla yürüyerek duman bulutları arasında gözden kayboldu. İleriden avaz avaz bağıriyordu:

“Bu atı, elma ağacına kim bağladı?” Kovrin uzaktan yürek parçalayan, çaresiz bağrıışlarını duyuyordu. “Hangi namussuz... Hangi namussuz, hangi alçak yaptı bu işi? Aman Tanrım, aman Tanrım! Bahçeyi mahvettiniz, ağaçlarım rezil oldu, her yeri kirlettiniz, bozup dağıttınız! Bu ne kendini bilmezlik! Bu ne alçaklık! Aman Tanrım!..”

Yeniden Kovrin’in yanına geldiğinde sanki biri onu incitmiş gibi yüzü allak bullak olmuştu. Ellerini iki yana açarak ağlamaklı bir sesle, “Bu kahrolası insanlarla başım dertte!” dedi. “Stepka denen piç kurusu geceleyin bahçeye gübre getirmiş, atını hemen dışarıya götüreceği yerde hemen oracıktaki elma ağacına bağlamış. Atın yuları ağacı öyle sıkı sarmış ki, kabuk üç yerden soyulmuş. Gördün mü itoğlütün yaptığını! Herife kaç kez söyledim ama kafası almıyor! Gözlerini kırpıştırarak dikilip duruyor karşımda! En iyisi böylelerini ipe çekmek!”

Çoğunlukla bir edebiyatçı olarak tanınsa da, Çehov aynı zamanda başarılı bir hekimdir. Tedavi ve ilaçların, hastalığın her zaman yegâne çözümü olmayabileceğini vurgulayan **Kara Keşiş**, Çehov külliyyatında özel bir yere sahiptir.

Müstakbel felsefe profesörü Andrey Kovrin, deha sandığının aslında bir akıl hastalığı olabileceği ihtimalini sorgulamaya başlayınca, yaşamı halüsinasyonlarla dolu bir kâbusa dönüşür. Sadece kendisine görünen siyahlar içindeki keşiş sureti, onu anlayan tek kişidir artık. Belki de söylenenin aksine bir akıl hastası değil, insanlığa büyük faydaları dokunacak bir felsefe dehasıdır... Çöküşünün sonlarına doğru nerede hata yaptığını sorgulayan Kovrin için, yazgısını değiştirecek zaman kalmamıştır.

#kıskaklasikler #rusklasikleri #dellilik #halüsinasyon #hayalet #felsefe #deha

Kapak illüstrasyonu: Selin Birben

 can

 canyayinlari.com | | | canyayinlari

öykü

ISBN 978-975-07-5402-9

9 789750 754029